

MELEKLERİN MASUMİYETİ BAĞLAMINDA HARUT ve MARUT PROBLEMİ

Emrullah FATİŞ
Yrd. Doç. Dr., Kilis 7 Aralık Ü. İlahiyat F.
temelislam@gmail.com

Özet

Meleklerin sihir yoluyla insanları saptırması onların masumiyetlerine aykırıdır. Bazı Kur'an yorumcuları Bakara suresi 102. ayetini tefsir ederken Harut ve Marut adlı kimselerin melek olduklarını söylemişlerdir. Oysa onlar ayette insanlara kötü işler yapmak üzere sihir öğreten kimseler olarak tasvir edilmektedir. Bu durumda Harut ve Marut'un melek olması Kur'an'ın ruhuna uygun düşmemektedir. Bu alanda ciddi bir çözüm arayışına ihtiyaç vardır. İşte bu yüzden makalemizde böyle bir problemin çözümü yönünde inceleme yapıldı ve değerlendirildi.

Anahtar kelimeler: Harut, Marut, Hz. Süleyman, Sihir, Melekler.

HARUT AND MARUT PROBLEM IN THE CONTEXT OF INNOCENCE OF THE ANGELS

Abstract:

The deflection of angels the humans by magic are incompatible with their innocence. Some interpreters of the Quran had told that Persons called Harut and Marut were angels while they interpreting The Baqara, 102 verse. Whereas they have portrayed to people make the bad things in verse as the ones taught magic. In this situation being an angel of Harut and Marut is

inconsistent with the spirit of the Qur'an. There is needed a serious search for a solution in this area. That is why in our article, in the direction of solution of such a problem were examined and evaluated.

Keywords: Harut, Marut, Solomon, Magic, Angels

Giriş

Melekler; son derece güçlü, kuvvetli,¹ şuurlu² ve gözle görünmeyen varlıklardır.³ Nurdan yaratılmış olup⁴ erkeklik-dişilik, yeme-içme, uyuma, yorulma, usanma gibi maddî özelliklerden arınmış varlıklardır.⁵ Onlar Yüce Yaraticının verdiği görevleri yerine getirir, ona ibadet eder ve onun emrinin dışına çıkmazlar, ona isyan etmezler.⁶ Uzayda son derece süratle hareket edebilmekte ve,⁷ Allah'ın emir ve izni ile çeşitli şekillere girebilmektedirler.⁸ Normal şartlarda gözle görülmezler. Peygamberler onları aslî suretleri ve büründükleri biçimleri ile görebilirler.⁹ Onlar, Allah'ın tâlim ettiği hususları, öğrettiği kadarıyla bilebilirler.¹⁰ Allah, meleklerle de kendi içlerinden elçiler seçer.¹¹

Meleklerin görevini dikkate alarak şöyle bir sıralama yapabiliriz:

Haber getirme,¹² ölenlerin ruhlarını alma,¹³ sura üfleme,¹⁴ müminlerin affi için dua etme,¹⁵ cennette görev alanlar,¹⁶ cehennemde görev alanlar,¹⁷ günah ve sevap kaydı tutanlar,¹⁸ harplerde kâfirlerin kalplerine korku salanlar,¹⁹ Müslümanların kalplerine cesaret aşıl原因anlar,²⁰ Allah'ın kullarını önlerinden, arkalarından korumakla görevli olanlar ki bunlar da el-Muakkibat²¹

¹ Necm, 53/5.

² Bakara, 2/30; A'râf, 7/11.

³ İsrâ, 17/92-95; Hicr, 15/8; Furkan, 25/21-22; En'âm, 6/8.

⁴ Müslim, Kitabu'z-Zühd ve'r-Rakaik, Bab: 10, hadis no: 60,(2996).

⁵ Hûd, 11/70; Enbiyâ, 21/19-20; Saffat, 37/149-153; Zuhuf, 43/19; . Necm, 53 / 27; Fussilet, 41/38.

⁶ Nahl, 16/50; Enbiyâ,21/27-28; Tahrim, 66/6; Fussilet, 41 /38

⁷ Meâric, 70/4; Fatur, 35/1.

⁸ Hûd, 11/69-70; Meryem, 19/16-17; Hicr, 15/51-52; Zâriyât, 51/24-28.

⁹ İsrâ, 17/95; Tevbe, 9/26; Ahzâb, 33/9.

¹⁰ Bakara, 2/30-33

¹¹ Hac, 22/75.

¹² Tekvîr, 81/19-20; Bakara, 2/97-98; Tahrim.66/4.

¹³ Secde, 32/11; Nisa, 4/97; Enam.6/61, 93; Enfâl, 8/50; Muhammed, 47/27.

¹⁴ Neml, 27/87; Zümer, 39/68.

¹⁵ Şura, 42/5; Ahzap, 33/43.

¹⁶ Zümer, 39/73; Rad, 13/23-24.

¹⁷ Müddessir,74/27-30; Zuhuf, 43/77.

¹⁸ Kâf, 50/16-18; İnfitar, 82/12.

¹⁹ Enfâl, 8/12.

²⁰ Enfâl, 8/12; Nahl, 16/32; Fussilet, 41/30-32.

²¹ er-Ra'd, 13/11.

melekleridir. Dünyevi ve uhrevi darlıkta müminlere yardım eden melekler,²² ölürken müminlere moral veren melekler vardır.²³

Ölüm anında melekler, mü'minleri cesaretlendirip teselli eder ve cennetle müjdeleler. "Şüphesiz Rabbim Allah'tır" deyip, sonra dosdoğru yolda yürüyenlerin üzerine melekler iner. Onlara, "Korkmayın üzülmeyin, size söz verilen cennetle sevinin!" derler. Biz dünya hayatında da, ahirette de sizin dostlarınızız. Gafur ve Rahim olan Allah'ın ikramı olarak, canlarınızın çektiği ve istediğiniz her şey sizindir."²⁴

Görüldüğü üzere Kur'an-ı Kerim'de vasıfları belirtilen melekler, iyi işler yapan, mü'minlerin dostu, temiz, masum, güzel huyludur. Günah işleyen²⁵ erkek melek²⁶ tiplmesi Yahudilikte vardır. Bu durumda Kur'an'daki erkek olan Harut ve Marut'a sihir öğretme rolü verirse ve melek dersek İslam'ın masum melek tiplmesine nasıl açıklık getirebiliriz. Kur'an bir taraftan sihir öğrettikleri için şeytanları kâfir saymaktadır. Harut ve Marut'un Allah tarafından kendilerine indirilen sihri öğrettiği yönündeki görüşleri doğru sayacak olursak bu durumda şeytana uygulanan kâfirlik suçlamasının aynı şerri öğreten bu meleklerle uygulanıp uygulanmayacağına nasıl bir çözüm getirebiliriz. Meleklerin masumiyeti bağlamında Harut ve Marut probleminin ciddi tahlile tabi tutulması önem arz etmektedir. Meleklerin masumiyeti ile ilgili ayetler ile sihir öğreten günahkâr melek yorumu açıkça birbiriyle çelişmektedir.

Tefsir kitapları Harut ve Marut'un melek olduğu,²⁷ insan olduğu,²⁸ içki içerek, zina edip adam öldürdüğü,²⁹ şeytan olduğu³⁰ yönünde rivayetlerle doludur. Elbette bunların hepsi birden doğru olamaz. "Harut ve Marut İki Melek mi?" başlıklı bir çalışma vardır. Bu çalışmada, Harut ve Marut'un melek olmadığını ispata yönelik temel alanlara derinlik vermemekte, rivayetler yumağı içerisinde konunun ispat yönünü sönük bırakmaktadır. Makalede bazı yazarların eleştirdiği görüş, aynı yazarın doğruladığı görüşmüş gibi

²²Bakara, 2/87, 253; Fussilet, 41/30; Enfaal, 8/9; Ahzap, 33/9.

²³Nahl, 16/32.

²⁴Fussilet, 41/30-31.

²⁵I. Kırallar, 22:21- 23.

²⁶Tekvin, 6:1; İbraniilere Mektup, 1:4-5.

²⁷Taberi, *age*, c.II, s.423, Beyrut 2000; Razi, Fahrüddin, *et-Tefsîru'l-Kebîr*, Daru'l-Fikir, 1981, c.III, s.235.

²⁸İbn Kesir, *Tefsîru'l-Kurani'l-Azim*, thk. Sami b. Muhammed Selame c.I, s.351, Riyad 1999; Taberi, *age*, c.II, s.420, Beyrut 2000; Ebu Tayyib Muhammed Sıddık Han b. Hasan b. Ali b. Lutfullah el-Hüseyni, el-Buhari el-Gınevcî(v.1307h.), *Fethu'l-Beyan Fi Makasidil-Kur'an*, Beyrut 1992, c.I, s.237; Şevkani, *Fethu'l-Kadir*, thk. Abdurrahman Umeyre, 1994, c.I, s.241,

²⁹İbn Kesir, *Tefsîru'l-Kurani'l-Azim*, thk. Sami b. Muhammed Selame c.I, s.353, Riyad 1999.

³⁰İbn Fers el- Endülüsi, *Ahkamu'l-Kur'an*, thk.Taha Ali Bosrih, Beyrut 2006, c.I, s.81-82; İbn Adil ed-Dımeşki el-Hanbeli (v.880h.), *el-Lübab Fi Ulumi'l-Kitab*, thk. Adil Ahmed Abdulmevcud vd., Beyrut 1998, c.II, s.338; Ebu Hayyan el-Endülüsi, *Bahru'l-Muhit*, thk. Şeyh Adil Ahmed Abdulmevcud vd., Beyrut 1993, c.I, s. 494,498.

aktarılmıştır.³¹ Harut ve Marut hakkındaki belirsizlik bazı tefsirlerde de sürmektedir. Bazı tefsirlerin meal kısmında: “Fakat o şeytanlar, küfre gittiler: İnsanlara büyü ve Bâbil’de Hârût ve Mârût adlı melekler(den ilham alan iki kişiy)e indirilene öğretiyorlar” şeklinde bir değerlendirme yer alırken, aynı sayfada tefsir kısmında şöyle demektedir: “Yahudiler, Bâbil’de Hârût ve Mârût adlı iki melek hakkında söylenen rivayetlere de inanmışlardır. Evet o iki melek sihir öğretiyorlardı ama öğretirken bu bilginin, insanların sınanması için öğretildiğini, kötüye kullanıldığı takdirde bunun küfür olduğunu söylüyorlardı”³² yorumu yapılmaktadır. Dikkat edilirse aynı tefsirin, meal kısmında söylenen, tefsir kısmında çıkmaza girmektedir. Bu örneklerden de anlaşıldığı gibi Hârût ve Mârût konusunun daha farklı yöntemlerle tahlil edilmesine ihtiyaç hala devam etmektedir.

Bu makalede Harut ve Marut’un melek olmadığı konusuna, meleklerin masumiyeti ve sihrin sadece insan kökenli olduğu yönünde derinlik verilerek, ayetlerin daha tutarlı bir tahlil yöntemiyle incelenmesine çalışılacaktır.

Yüce Allah nasıl olur da meleklerle sihir indirir? Melekler nasıl olur da karı koca arasını açma sihri öğretir? Nasıl olur da Allah’ın sihri yasakladığı göz ardı edilerek sihirden doğacak zarar Allah’ın iznine bağlanır? “Fakat büyü müşterileri, kendileri için satın aldıkları sihir denen hurafenin ne pis şey olduğunu bilselerdi”³³ ayeti sihrin pisliğini anlatmasına rağmen nasıl olur da Allah meleklerle bu pisliği yaymaları için izin kapısını açar? İşte bütün bu şüphelerin Kelamî açıdan analiz edilmesinin ilim dünyasına önemli katkılar sağlayacağına inanıyorum. Bu yüzden de böyle bir konunun incelenmesine gerek duyulmuştur.

1-Meleklerin Günahlardan Korunmuşluğu

Meleklerin günahlardan korunmuşluğu kitap, sünnet ve icma ile sabittir.³⁴ Kur’an’da meleklerin masumiyetine işaret eden ve onların Yüce Allah’ın emrinden çıkmadıklarını onun emrine itaat etmek için yaratıldıklarını açıklayan ayetler vardır:

Melekler asla Allah’a isyan etmez ve kendilerine verilen bütün emirleri tam yerine getirirler.³⁵ Gece gündüz, usanmadan, ara vermeden tespih ve ibadet ederler.³⁶ Melekler Allah’ın ikram ve takdirine mazhar olmuş kullarıdır. O,

³¹ Ahmed Bedir ve H. Hüseyin Tunçbilek, “Harut ve Marut İki Melek mi?”, *HÜİFD*, 2002, sayı: IV, s.3. Süleyman Ateş, “iki meleğe bir şey indirilmedi” anlamını eleştirmektedir, bkz. Süleyman Ateş, *Yüce Kur’an’ın Çağdaş Tefsiri*, Yeni Ufuk Neşriyat, İstanbul ts., c.I, s.206.

³² Süleyman Ateş, *age*, c.I, s.203.

³³ Bakara, 2/102.

³⁴ Abdulgani Nablusi ed-Dimeşki el-Hanefi, *Burhannü’s-Sübut fi Tebrieti Harut ve Marut*, thk. Ömer Ahmed Zekeriyâ, Beyrut 2008, s.329; Hâzin, *Lübâbü’t-Te’vîl fi Maâni’t- Tenzil*, Mısır ts., c.I, s.75.

³⁵ Tahrîm, 66/6.

³⁶ Enbiya, 21/20.

kendilerine sormadıkça hiç bir söz söylemezler, sadece O'nun emirlerini yerine getirirler.³⁷ Üstlerindeki Rabi'lerinden korkar ve kendilerine ne emredilirse onu yaparlar.³⁸ Melekler bu yönüyle itaatsizlik gösterebilen cinlerden ve insanlardan farklı bir özellikte yaratılmışlardır. Peygamberlerin ve meleklerin masumiyet sıfatı taşımaları vaciptir.³⁹ Kazı İyaz'a göre meleklerin masumiyetine aykırı bir şekilde anlatılan Harut ve Marut kıssasının rivayet yönünden de dirayet yönünden de aslı yoktur. Meleklerin temel vasıfları onların masum olmalarıdır. Masum melek tiplmesi onların masumiyetini bozacak isyan ve hurafelerle dolu rivayetlerle bozulamaz.⁴⁰ Hz. Peygamber, "Bir düğüme üfüren sihir yapmış olur. Sihir yapan da şirke girer"⁴¹ buyurmaktadır. Şirke götürecek bir fiili melekler için uygun görmek Kuran'ın açık hükümlerine aykırıdır. Onlar için göz açıp kapayacak kadar süre içinde bile Yüce Allah'a itaatsizlik düşünülemez.

2-Sihir ve Melek İlişkisi

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, melekler Allah'ın emrine asla karşı gelmeyen ne emredilirse yapan varlıklardır. Meleklerin sihirle ilişkisi Bakara 102. Ayetindeki Harut ve Marut kıssasıyla gündeme gelmiştir:

Sihir:

Sihir, göz bağcılık ve hilekârlık yöntemleri uygulanarak sahte olanı gerçekmiş gibi göstermektir; dindeki anlamı ise sebebi gizli olan ve gerçek olmayan şey demektir. Biz buna Türkçemizde "büyü" ve "efsun" diyoruz. Bunu sanat edinene de sihirbaz denir. Sihir özü yönünden harika değildir. Yani ilâhî irade ile ortaya çıkan olaylardan değildir. Onun bir özel sebebi vardır. Bu sebep bilinmediğinden olay bir harika gibi hayal edilmektedir. Kısaca sihir sahte olanı bazı hilelerle gerçekmiş gibi göstermektir.

Onların (Fir'avun'un sihirbazlarının) ipleri ve değnekleri yaptıkları sihirden ötürü kendisine sanki yürüyorlarmış gibi geldi.⁴² Oysa Hz. Musa zamanında sihirbazlar, ağaçtan ve deriden yapılmış birtakım iplerin ve sopaların içlerine özel olarak cıva doldurmuşlar, gizlice sihir alanına yerleştirilmiş ısıyla ve güneşin ısıyla bunlar ısınmış ve oynayıp kıvrılarak hareket etmeye başlamışlar ve ortada korkunç bir çok yılan dolaşıyormuş gibi görünmüştür.⁴³

³⁷ Enbiya, 21/26-27.

³⁸ Nahl, 16/50.

³⁹ Abdulgani Nablusi, *age*, s.219.

⁴⁰ Abdulgani Nablusi, *age*, s.215.

⁴¹ Nesâî, Tahrîmü'd-Dem, bab:19, hn.4079.

⁴² Taha, 20/66.

⁴³ Alûsi, *Ruhu'l-Meâni*, c.IX,s.25; Cassas, *age*, c.I,s51-52, cV, s.378-379. Ayrıca bkz. Mevlüt Güngör, *age*, s.28, Ankara 1989.

İmam-ı Azam Ebû Hanife'ye göre sihir gerçek olmayanı gerçekmiş gibi göstermektir, tamamen aldatmadan ibarettir, hiledir, aslı ve hiçbir gerçek yanı yoktur."⁴⁴ Müfessir Zemahşeri de aynı kanaattedir.⁴⁵

Sihir, tabiat kanunlarının üstüne çıkma sanatı değildir⁴⁶ Sihir, sahte ve gerçek dışı olan şeyi, gerçekmiş gibi göstermektir.⁴⁷ Sihir, sihirbazın yaptığı hile ve aldatmacadan ibarettir. Sihrin aslı hile yoluyla gerçeği kamofle etmektir. Uzaktan serabı gören kişinin onu su zannetmesi, hareket halindeki bir gemiden dağları ve ağaçları seyreden kişinin onları yürüyor zannetmesi gibi sihre uğrayan kişi de hile ve aldatmacalar sebebiyle sahte olanı gerçek zanneder.⁴⁸ Büyüleyici güzellikte bir sözle, sözlerle insanları aldatmak da sihirdir.⁴⁹ Cassas, sihrin bir hakikatı olmadığını, aldatmaca ve göz boyamacadan ibaret olduğunu, gerçek bir tesir icra etmesinin mümkün olmadığını kaydetmektedir. Şafi mezhebinden Ebu İshak el-İstirabadi'ye göre, sihrin hakikatı yoktur, o birşeyin olduğundan başka gösterilmesini sağlayan kamoflaj, zihinde canlandırma ve aldatmadır. Yüce Allah'ın şu buyruğunda olduğu gibi: "Sihirlerinden ötürü kendisine yürüyorlarmış hayalini verdi."⁵⁰ Burada Yüce Allah gerçekten yürüyorlardı, buyurmamakta "kendisine yürüyorlarmış hayalini verdi" diye buyurmaktadır.⁵¹ İbn Mesud'un rivayetine göre, kim sihirbaza gider de onun dediklerini tasdik ederse Muhammed'e indirilen Kur'an'ı inkar etmiş olur.⁵² Hz. Peygamberden gelen bu hadis yukarıdaki sihir tanımlarının doğruluğuna ışık tutmaktadır.

Yukarıda ifade edildiği gibi sihrin hakikatının olmadığını düşünmek mümkündür. Bunun yanında sihrin bir hakikatı olduğunu ve tesir edebileceğini kabul eden kişiler, Bakara, 2/102. ayetinde geçen "ma" edatını bağlaç olarak alırlar ve şöyle anlam verirler; "... fakat o şeytanlar küfrettiler. İnsanlara sihir ve Babil'de Harut ve Marut isimli iki meleğe indirilen şeyleri öğretiyorlardı..."⁵³

"Ma" edatına olumsuzluk anlamı veren birçok müfessirlerimiz de vardır.⁵⁴ Ayetteki "ma"yı olumsuzluk edatı olarak alan müfessirler ayete Yüce Allah'ın sihir indirmedeği yönünde anlam vermişlerdir.

⁴⁴ Şevkani, *Fethu'l-Kadir*, thk. Abdurrahman Umeyre, 1994, c.I, s.240; Ayni, *Umdetü'l-Kâri*, Beyrut, ts, c.XIV, s.62; Süleyman Ateş, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsîri*, Yeni Ufuk Neşriyat, İstanbul ts., c.I, s.210.

⁴⁵ Zemahşeri, *Keşşaf*, thk. Adil Ahmed Abdulmevcud vd., Riyad 1998, c.VI, s.465.

⁴⁶ 10.Yunus.77.

⁴⁷ Zebidi, *Tacu'l-Arus*, c.XVI, s.516, Kuveyt 1972; Reşid Rıza, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Hakîm*, Mısır 1947, c.I, s.400.

⁴⁸ Şevkani, *age*, c.I, s.240; Kurtubi, *el-Camiu li Ahkami'l-Kuran*, thk. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türki, Beyrut 2006, c.II, s.272.

⁴⁹ Sebe, 34/43.

⁵⁰ Tâhâ, 20/66.

⁵¹ Kurtubi, *age*, c.II, s.276.

⁵² Şevkani, *age*, c.I, s.247; Cassas, *age*, c.I, s.61.

⁵³ Taberî, *age*, c.II, s.423, Beyrut 2000; Razî, Fahrüddîn, *et-Tefsîru'l-Kebîr*, Daru'l-Fikir, 1981, c.III, s.235.

⁵⁴ Bkz. Kurtubi, *age*, c.II, s.271; İbn Abbas, *Tenviru'l-Mikbas*, s.18, Beyrut 1992; İbn Abbasa göre Harut ve Marut melek değil Babilde sihirle uğraşan iki kişidir. bkz. Bagavî, *Meâlimu't-Tenzil*, thk Muhammed

Hırsızlığın ve hortumculuğun zararlarını anlatmak için Allah'ın hırsızlık ve hortumculuk yapan melek göndermesi ne kadar saçma ise, sihrin kötülüğünü anlatmak için karı koca arasını parçalama sihri öğreten melek gönderdi iddiasında bulunmak da o derecede saçmadır. Kirli işleri öğretilip sonra da sakın bunları yapmayın demek Kuran'ın üslubu ile bağdaştırılamaz. Kur'an her türlü sihir teşebbüsünü ve genel olarak her türlü esrarengiz ilimlerle uğraşmayı kınamak amacıyla bu tür bilgiler vermiştir.⁵⁵

Melekleri büyüçülük öğretmeni olarak algılamak meleklerin masumiyetine ters düşmektedir.

Bir taraftan peygamber gönderip, diğer taraftan insanları saptıran tanrı tiplemesi hem Kuran'da hem de Hz. Muhammed'in Müslüman tanımında yoktur. Allah bize Kuran'da peygamberlerini şu sebeplerle gönderdiğini belirtmektedir:

Toplumunu doğru inanç ve doğru amel alanında bilgilendirmek, insanlara sapkın inançlarını bırakıp Allah'ın dinini ve güzel ahlakı yaşamaları için önemli bir fırsat sunmak, elçilerin dini alandaki sorumlulukları anlatmasından sonra insanların kıyamet günü ileri sürecek mazeret ve bahanelerinin kalmaması için onlara uyarıda bulunmaktır. Peygamberlere ve meleklerle insanları saptırması yönünde görev verilmesi asla düşünülemez. Bu konuya aşağıdaki ayet şöyle ışık tutmaktadır:

İman edenleri Cennetle müjdeleyici, küfredenleri Cehennemle korkutucu olarak peygamberler gönderdik ki, bu peygamberlerin gelişinden sonra insanların yarın kıyamette: "Bizi imana çağıran olmadı", diye Allah'a karşı ileri sürecekleri bir özürleri olmasın. Allah Azîz'dir, hükmünde hikmet sahibidir.⁵⁶

Hz. Muhammed, Müslüman, eliyle ve diliyle başkalarına zararı dokunmayan kişidir buyurmaktadır.⁵⁷ Melekler nasıl olur da kitap ve peygamberlerin mesajlarına aykırı fiiller işleyebilir. Meleklerle Karı-koca gibi toplumun en güçlü birimi olan aileyi parçalama görevini yüklemek asla Kur'an'ın verileriyle bağdaşmaz.

Bakara, 2/102. ayetindeki Hârût ve Mârût'un övüldüğü yönünde ve melek olduğu yönünde bir sonuç çıkarmamız zordur. Kur'an, müşriklerin kendilerine meleklerden bir peygamber gönderilmesi isteğini doğru bulmamaktadır:

Abdullah en-Nemr vd. Riyad 1409h, c.I, 129; Celal Yıldırım, *Asrın Kuran Tefsiri*, c.I, s.266; Ömer Rızâ Doğrul, *Tanrı Buyruğu Kur'an-ı Kerim'in Tercüme ve Tefsiri*, İstanbul 1947, c.I, s.42:Harut ve Maruta böyle bir şey gönderilmemişti, onlar da kimseye böyle bir şey öğretmiyorlardı.

⁵⁵ Bkz. Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*, çev. Cahit Koytak, Ahmet Ertürk, İşaret Yay., İstanbul 2000, s. 29.

⁵⁶ Nisa, 4/165.

⁵⁷ Buhârî, İman, Bab:3, hn.10;Tirmizî, İman, bab:12, hn.2627; Müslim, İman, Bab:14, hn.65 (41).

"Biz, senden önce de, ancak kendilerine vahiy ettiğimiz bir takım senin gibi erkek peygamberler gönderdik. Haydin, kitap ehli olanların âlimlerine sorun, eğer bilmiyorsanız."⁵⁸ Yine Melek indirilmesi şeklindeki teklifleri Kur'an geri çevirmiştir:

Sayfa | 142 "Ona bir melek indirilmeli değil miydi!," diyorlar. Bir melek indirseydik, iş bitirilmiş olurdu. Onlara zaman da verilmezdi."⁵⁹ Furkan Suresinde de Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Şöyle dediler: "Bu ne biçim peygamber ki yemek yer, sokaklarda gezer? Ona, beraberinde bulunup uyaran bir melek indirilseydi ya! Yahut kendisine bir hazine verilseydi veya besleneceği bir bahçe olsaydı ya!" Bu zalimler, inananlara: "Siz sadece büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz" dediler. Sana nasıl misaller getirdiklerine bir bak! Onlar sapmışlardır, yol bulamazlar."⁶⁰

Yine peygamberlerin insani özellik taşımasını istemeyen müşriklere Kuran şöyle cevap vermektedir:

"De ki: Eğer yeryüzünde, insanlar yerine yerleşip dolaşan melekler olsaydı, elbette onlara gökten melek peygamber indirirdik"⁶¹ İnsanları kendi cinslerinden bir peygamberin uyarması iletişimin sağlığı açısından daha doğrudur. Bu yüzden Allah insanlar arasından insan peygamber, melekler arasından melek peygamber cinler arasından da cin peygamber seçer.⁶² Kurana göre, insan peygamberleri bir kenara itip, insan tipli melek insanların irşadı doğru bulunmamaktadır.⁶³ Görüldüğü gibi Yukarıdaki ayetler, karı koca arasını parçalamayı öğreten melek Hârût ve Mârût tiplmelerini ortadan kaldırmaktadır. Kuranın kendi içinde çelişkiler olmadığını vurgulayan ayetlere rağmen⁶⁴ Kuranın içinde çelişkiler oluşturmaya hakkımızın olmadığını düşünüyorum.

Kuran'ın verilerine göre, hayrın öğretmeni melekler⁶⁵, şerrin öğretmeni şeytandır, sihri öğretmesi sebebiyle onun küfre düştüğü ispatlanmıştır.⁶⁶ Nas suresinde şerrin öncülerinden Allah'a sığınmamız öğütlenmektedir. Hârût ve Mârût'u melek olarak tanıtırız Bakara 102 ayetinin içeriğindeki karı koca arasını parçalama görevini meleklerle yükleyerek onları da şer öğretmeni yaparak Şeytanla ortak iş yaptırma hatasına düşeriz. Sorgulamadan körü körüne inanmak tehlikelidir. Bu yüzden Kuran, hayatın akışı içinde hiçbir şeyi

⁵⁸ Enbiya, 21/7.

⁵⁹ En'am, 6/8

⁶⁰ Furkan, 25/7-9

⁶¹ İsrâ, 17/95.

⁶² Hac, 22/75; Enam, 6/130.

⁶³ En'am, 6/8.

⁶⁴ Nisa, 4/82; Zümer, 39/28.

⁶⁵ Şura, 42/5; Enbiya, 21/26-27; Nisa, 4/172; Nahl, 16/49; Araf, 7/20; Tahrim, 66/4; Nebe, 78/38.

⁶⁶ Kurtubi, *age*, c.II, s.271.

sorgulamadan hareket eden, körü körüne teslimiyet gösteren insanları eleştirir.⁶⁷ Eğer melekler hem insanı kâfir yapan türden bir şerri öğretiyorlar, hem de bunu yapmayın diyorlarsa burada büyük bir çelişki ve Kur'an'ın verilerine aykırı bir anlayış vardır. Kuran, şeytanlar sihri öğretti diye şeytanı kâfirlikle suçladığına göre, eğer melek sihir öğretmişse meleği bu hükmün dışında tutması nasıl düşünülebilir? Eğer bir suçun ele başısı bağlamlarını kâfir yapmışsa, suçun öncüsünün de bağlamlarıyla birlikte cehenneme gönderilmesi gerekmektedir. Buna Kur'an'dan Firavun örneğini verelim:

“Firavun, kıyamet gününde kavminin önüne geçecek ve onları ateşe götürecektir. Ne kötü varış yeridir orası! Onlar, hem bu dünyada, hem de kıyamet gününde lânete uğratıldılar. Ne kötü destektir onlara verilen destek!”⁶⁸ İnsanları bilgisizce saptıranlar, saptırdıkları kişilerin günahlarından bir kısmını üslenmektedirler.⁶⁹ Meleklerin sihir öğretmek günaha öncülük yapması Kur'an'ın verilerine de aykırıdır. Bu durum da melekleri şerre öncü yapmamız uygun gözükmemektedir. Çünkü iki meleğe sihir sanatı vahiy ile öğretildi onlar da insanlara öğretti şeklindeki sağlam dayanaktan yoksun yorumlar Kur'an'ın diğer verilerini zora sokmaktadır. İnsanların sınavdan geçmesine konu teşkil etsin diye melekler insanı kafir yapan sihri öğretme görevi verildi iddiası Kur'an'ın bütünlüğünü dikkate aldığımızda pek de uygun gözükmemektedir. Hanefi, Maliki ve Hanbeli fıkıhçıların ileri gelenleri sihrin küfür olduğuna hükmetmişlerdir.⁷⁰ Yine melekler sihir indirilmeyeceğini savunan Ebû Müslim bu görüşüne birkaç yönden delil getirmiştir:

Birincisi; sihir şayet melekler indirilmiş olsaydı, onu indirmiş ve emretmiş olan Cenab-ı Allah olurdu. Allah hakkında bu caiz olmaz. Çünkü sihir, küfür ve abesle iştigaldir. Bunu indirmek ve emretmek Allah için uygun düşmez.

İkincisi; Allah'ın "... fakat şeytanlar insanlara sihri öğretmekle kafir olmuşlardı..." ifadesi sihir öğretmenin küfür olduğunu gösterir. Bu durumda sihir kafir ve mürtetlere isnad edilebilir. Melekler eğer sihir öğretiyorlarsa kâfir olmuş olmaları gerekir, bu ise batıldır. Nasıl olur da Allah'ın yasakladığı bir fiili ona isnat edebiliriz?

Üçüncüsü; peygamberlerin de sihir öğretmekle görevlendirilmeleri caiz değildir. Bu durumda meleklerin sihir öğretmekle görevlendirilmesi hiç caiz değildir. Melekler sihrin küfür olduğunu bile bile nasıl olur da onu kabul eder.

67 Müddessir, 74/45.

68 Hud, 11/98-99.

69 Nahl, 16/25.

70 Musa b. Muhammed b. Cabir, *Ehadisü's-Sihr ve'r-Rukye fi'l-Kütübi's-sitte*, 1. Baskı 2008, s.107; Sihrin küfür olduğu için ayrıca bkz. Muhammed b. Ahmed el-Kelbi, *Kitabü't-teshil li ulumi't-tenzil*, thk. Muhammed Salim Haşim, Beyrut 1995, c.I, s.77.

Dördüncüsü; sihir ancak kâfirlere, fasıklara, asilere ve inatçı şeytanlara izafe edilir. Allah'ın nehyettiği ve azapla tehdit ettiği bir şey Allah'a nasıl nispet edilir? Sihir batılı hak göstermek değil midir? Allah'ın sünneti ise onu iptal etmek şeklindedir.⁷¹ Buhari ve Müslim'in kaydettiği hadislere göre sihir ve şirk büyük günah kategorisinde yer almaktadır.⁷² Buna göre özü tevhid inancından oluşan bir dini yaymak için peygamberler gönderen Yüce Allah'ın, şirk kategorisinde yer alan bir fiili masum ilan ettiği meleklerle emretmesi elbette dinin özünü çelişen bir durumdur. Bu yorumlar ışığında Harut ve Marut'a melek demek güçleştiği için olmalı ki bazı yorumlarda Harut ve Marut, şeytan veya insandan bedel olarak açıklanmıştır.⁷³ Bu duruma göre sihri öğretme girişiminde bulunan Harut ve Marut'un şeytan tabiatlı iki kişi olduğu yorumu da yapılabilir.

Bakara, 100-101. ayetlerinde bazı Yahudilere eleştiriler yöneltildiği gibi, Bakara, 102. ayetinde söz konusu edilen kişiler yine Yahudilerdir.⁷⁴ Yahudiler arasında sihir konusunda birçok hurafe yaygındı. Hatta bazı müfessirlerimiz sihir tarihte Yahudilerle ortaya çıkmış ve onlar tarafından meşhurlaştırılmıştır⁷⁵ görüşüne yer verirler. Aslında sihir Nuh (a.s) zamanında da mevcuttu.⁷⁶ Yahudiler arasında yaygın olan sihirle ilgili hurafeleri yıkmak için ilgili ayet nazil olmuştur. Ayetin nüzul sebebi hakkında farklı görüşler olup bu görüşlere kısaca yer vererek ayetin nüzul sebebi hakkında taban oluşturduktan sonra onun mealine geçelim:

a. Yahudiler Hârût ve Mârût isimli iki sahtekârın melek olduğuna ve Allah tarafından kendilerine sihir indirildiğine, bu sihri insanlara öğretmekle sorumlu olduklarına inanıyorlardı. İşte bunun üzerine Kur'an ayetleri sihrin semadan indiği şeklindeki iddiaları yalanlamak ve hem sihri hem de onu öğrenen ya da öğreten kimseleri kötölemek için geldi.⁷⁷ Meleklerin insanlara sihir öğrettiği

⁷¹ el-Kasımî, thk, Muhammed Fuad Abdulbaki, *Mehasinu't Tevil*, c.I, s.211-212, Beyrut 1994; İbn Aşûr, *Tefsîru Tahrîr ve't-Tenvîr*, c.I, s.640, Tunus 1984.

⁷² Buhârî, *el-Câmiu's-Sahîh*, Mısır 1296, c.VII, s.137; Müslim, İman, hn. 145; Ayrıca bkz. Ebu'l-Kasım İsmail b. Muhammed b. Fadil et-Teymi el-İsbahani, *Hucce fi Beyani'l-Mehicce ve Şerhi Akideti Ehli's-Sünnet*, thk. Muhammed b. Rebi b. Hadi Umeyir, Riyad 1999, c.I, s.481-482, hn.333; Hâzin, *Lübâbü't-Te'vîl fi Maâni't- Tenzîl*, Mısır ts., c.I, s.73.

⁷³ İbn Fers el- Endülüsî, *Ahkamu'l-Kur'an*, thk.Taha Ali Bosrih, Beyrut 2006,c.I, s.81-82; İbn Adil ed-Dimeşki el-Hanbeli (v.880h.), *el-Lübab Fi Ulumi'l-Kitab*, thk. Adil Ahmed Abdulmevcud vd., Beyrut 1998, c.II, s.338; Ebu Hayyan el-Endülüsî, *Bahru'l-Muhit*, thk. Şeyh Adil Ahmed Abdulmevcud vd., Beyrut 1993,c.I, s. 494,498.

⁷⁴ Taberi, *Camîu'l-Beyan*, thk. Ahmed Muhammed Şakir, Beyrut 2000,Taberî, II, 417; Razî, Fahrüddîn er- Razi, *et-Tefsîru'l-Kebîr*, Daru'l-Fikir, 1981, III, 219-220; es-Suyutî, Celâleddîn Abdurramân b. Ebû Bekr, *Lubâbü'n-Nukûl Fi Esbâbi'n-Nuzûl*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, 2002, s.19.

⁷⁵ Muhammed Ali es-Sabuni, *Revaiu'l-Beyan Tefsiru Ayati'l-Ahkam*, 3.baskı, Beyrut 1980, c.I, s.73.

⁷⁶ Taberi, *age*, c.II, s.418, Beyrut 2000;Musa b. Muhammed b. Cabir, *Ehadisü's-Sihr ve'r-Rukye fi'l-Kütübi's-sitte*, 1. Baskı 2008, s.179.

⁷⁷ Seyyid Kutub, *Fî Zilâli'l-Kur'ân*, I, 146

yönündeki bilgi geç dönem Yahudi eseri olan Midraş Avkir'de bulunmaktadır. Zerdüştilikte ise karı koca arasını açma büyüsünü bir cin öğretmektedir.⁷⁸

b. Yahudiler Cebrail ve Mikail adlı iki meleğin Hz. Süleyman'a sihir öğrettiğini iddia ediyorlardı. Yüce Allah Kur'an'da Yahudi'lerin bu iftiralarını yalanlamaktadır. Böylece Hz. Süleyman'ın iki melekten sihir öğrenerek sihir yapmadığı, bu yolla küfre düşmediği ayetle Hz. Muhammed'e bildirilmektedir. Sihri öğreten iki melek değildir, onu öğreten iki şeytan adamdır, adları da Harut ve Maruttur. Harut ve Marut insan ismidir. Böylece Yahudilerin iddiaları reddedilmiş olmaktadır.⁷⁹ Yine diğer rivayetlerde Harut ve Marut'la ilgili olarak şu görüşlere yer verilmektedir:

Yahudiler Hz. Süleyman'ın sihirbaz olduğuna inanıyorlardı. Peygamberimiz, Süleyman'dan (a.s.) bir nebi olarak söz edince Yahudiler, "Şu Muhammed'e bakın! Süleyman'ı peygamberle birlikte zikrederek hak ile bâtılı karıştırıyor, aksine O, rüzgâra binen bir sihirbaz değil mi idi?"⁸⁰ diyerek O'nun peygamber değil, bir sihirbaz olduğunu iddia ettiler.

Yahudiler, Hz. Süleyman'ın mâsum, faziletli ve hikmet sahibi bir peygamber olduğunu kabul etmiyorlardı. Onlar, Hz. Süleyman'ın hükümdarlığı hakkında da şeytanların, cinlerin veya şeytan karakterli insanların yalanlarına, kâhinlerin derlediği sihir kitaplarına uyarak gerçek dışı inançlara sapmışlardır. Yüce Allah'ın kitabını bırakıp Şeytanlara uymaya yani bu kitaplara uymaya başladılar. Cinlerin insanlara gaybı öğrettiği, Süleyman'ın ilminin bu kaynaktan geldiği, saltanatını da bu bilgilerle gerçekleştirdiği, bu bilgiler sâyesinde insanları, cinleri, rüzgârı emri altına aldığı yolunda inançlara kapılmışlardır.⁸¹

Kur'an'a göre Süleyman (a.s),ins ve cinnin hizmetine sunulduğu, mal mülk sahibi bir peygamberdir.⁸² Fakat o bu özelliklerini sihir yoluyla kazanmamıştır. Kur'an-ı Kerim'de Harut ve Marut'un zikredildiği aşağıdaki ayet Hz. Süleyman'a atılan iftiralarla Harut ve Marut'un sihir öğrettiği yönündeki iddiaları incelemektedir. "Müfessirler bu ayetin sihir öğretme ve öğrenmenin sakıncalarını vurguladığı konusunda hemfikirdirler."⁸³ Aşağıdaki ayet özellikle Yahudiler arasında yaygın olan batıl inançları yıkmak için şöyle diyor:

⁷⁸ Hayreddin Karaman vd., *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2006, c.I, s.171.

⁷⁹ İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kurani'l-Azim*, thk. Sami b. Muhammed Selame c.I, s.351, Riyad 1999; Taberi, *age*, c.II, s.420, Beyrut 2000; Ebu Tayyib Muhammed Siddık Han b. Hasan b. Ali b. Lutfullah el-Hüseyni, el-Buhari el-Ginnevci(v.1307h.), *Fethu'l-Beyan Fi Makasidi'l-Kur'an*, Beyrut 1992, c.I, s.237; Şevkani, *Fethu'l-Kadir*, thk. Abdurrahman Umeyre, 1994, c.I, s.241,

⁸⁰ Taberi, *age*, c.II, s.417; es-Suyuti, Celâleddin Abdurrahmân b. Ebû Bekr, *Lubâbi'n-Nukûl Fi Esbâbi'n-Nuzûl*, Dârul-Ma'rife, Beyrut, 2002, s.19

⁸¹ Zemahşeri, *Keşşaf*, thk. Adil Ahmed Abdulmevcud vd., Riyad 1998, c.I, s.305.

⁸² Sebe, 34/13;Enbiya, 21/82;Neml, 27/37.

⁸³ Hayreddin Karaman vd., *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2006, c.I, s.171.

وَاتَّبِعُوا مَا نَزَّلْنَا عَلَىٰ مَلَكِ سُلَيْمَانَ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ
 وَمَا أُنزِلَ عَلَىٰ الْمَلَائِكَةِ بِبَابِلَ هَارُوتَ وَمَارُوتَ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّىٰ يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ
 مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ
 وَلَقَدْ عَلَّمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَقٍ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

Yahudiler, “Şeytanca niyetler taşıyan kişilerin Hz. Süleyman peygamberin sihir yaparak küfre girmesi yönündeki iddialarını” kabul ettiler. Oysa Hz. Süleyman sihir yaparak küfre girmemiştir. Fakat şeytan ruhlu kişiler küfre girdiler. Çünkü onlar insanlara sihir adını verdikleri sahtekârlığı öğretiyorlardı. İşin gerçeği Babil’de⁸⁴ melek ilan edilen Hârût ve Mârût’a sihir diye bir şey indirilmemişti. Bu iki sahtekâr, büyü müşterilerinin bilgisizliğinden ve hurafe batağına düşmesinden yararlanarak biz sadece ayartıcılarız, sakın bize uyararak küfre girmeyin şeklinde uyarıda bulunmadan sihir adını verdikleri sahtekârlığı öğretmediler. Büyü müşterileri, bu ikiliden, karı koca arasının nasıl parçalanacağını öğreniyorlardı; ancak Allah’ın izni olmadan bu tür hurafelere dayalı bilgilerle hiç kimseye zarar veremezlerdi. Yine büyü müşterileri kendilerine zarar veren, fayda getirmeyen hurafeye dayalı bir bilgi ediniyorlardı; oysa büyü müşterileri, bu bilgiyi satın alan kişilerin ahiret hayatının güzelliğinden nasipsiz kalacağını iyi biliyorlardı. Fakat büyü müşterileri, kendileri için satın aldıkları sihir denen hurafenin ne pis şey olduğunu bilselerdi.⁸⁵

Dikkat edilirse yukarıdaki ayet Yahudilerin Harut ve Marut’a, sihir ilminin Allah’tan indiğine ve onların insanlara sihir öğretmek için gelen iki melek olduklarına yönelik batıl inançlarını yıkmak istiyor ve onların sihrin semadan indiği şeklindeki iddialarını eleştiriyor ve hem sihri hem de onu öğrenen ya da öğreten kimseleri kötülüyor. Yine ayet Yahudilerin Hz. Süleyman hakkında ileri sürdükleri iddiaları da yıkmak istiyor. Yine yukarıdaki ayette geçen “bu bilgiyi satın alan kişilerin ahiret hayatının güzelliğinden nasipsiz kalacağını iyi biliyorlardı” cümlesinde geçen “satılma” fiilinin Arapça karşılığı “iştera” kelimesidir. Bu kelime bir şeyi para verip satın alma veya bir şey karşılığında satın alma anlamlarına da kullanılmaktadır.⁸⁶ Buradan da anlaşıldığına göre, bilgisiz, hurafe batağına düşmüş kişilerin sihre bedel ödeyerek dolandırıldıkları bir gerçektir. Dolandırıcılar tarafından aldatılan bilgi düzeyi düşük insanların pis işle uğraştıkları fakat bunun farkında olmadıkları ayette “sihir denen hurafenin ne pis şey olduğunu bilselerdi” cümlesiyle açıklık kazanmaktadır.

⁸⁴ Burası Irak’ta Fırat Nehri üzerinde bulunan bir şehirdir.

⁸⁵ Bakara, 2/102.

⁸⁶ Mevlüt Sarı, *Mevarid*, İstanbul 1982, s.820-821.

Harut ve Marut Yahudi sihirbazlarından iki sihirbazdır.⁸⁷ Şeytanca niyetler taşıyan Harut ve Marut küfre girdiler. Çünkü onlar insanlara sihir adını verdikleri sahtekârlığı öğretiyorlardı. İnsanlar da o ikisinden sihir öğreniyordu.⁸⁸ Ayette geçen şeytanlardan maksadın gerçek şeytanlar mı, yoksa mecazî anlamda insan şeytanları mı olduğunda ihtilâf edilmiş;⁸⁹ Kurtubi ve birçok müfessir ayette geçen şeytanlardan murat insan şeytanlarıdır rivayetine yer vermiştir.⁹⁰ Müfessir İbn Aşur da bunların insanlara tuzak kurup hile yapan insan şeytanlar olduğu kanaatine varmıştır.⁹¹ Ayetteki sihrin aslının kime dayandığı konusunda üç farklı görüş ileri sürülmüştür. Bunlar:

- 1) Ayette bahsi geçen sihrin aslı iki meleğe dayanır,
- 2) Şeytanlara dayanır,
- 3) Sihrin aslı insanlara dayanır.

Yukardaki üç görüşten en tutarlı gözükene, sihrin aslının insanlara dayandığına dair görüş olabilir. Çünkü sihrin melek kökenli olması görüşü, meleklerin masumiyetine de ters düşmektedir. Zira melekler günah işlemekten masumdur. Sihrin insan kökenli olması yönündeki görüş Bakara, 2/102. ayetindeki “melekeyn” kelimesinin kesre ile “melikeyn” şeklinde okunmasıyla da destek bulmuştur.⁹² Sihrin Hz. Nuh devrinden beri varlığını dikkate alacak olursak Harut ve Marut öncesi de sihir vardı. Bu nedenle sihri Harut ve Marut’tan başlatmak ve ona ilahi kökene dayanıyor süsü vermek elbette yanlış olur. Ayrıca Harut ve Marutun melek olmayıp Yahudi sihirbazlarından iki sihirbaz olduğu veya sıradan iki insan olduğu yönündeki görüşleri de dikkate alacak olursak sihrin aslının insanlardan kaynaklandığı şeklindeki görüş daha da güç kazanmış olur. İmam-ı Azam Ebû Hanife’nin de yukarıda ifade ettiği gibi sihrin nesnel bir gerçekliği olmadığına göre, bunu Allah’la ilişkilendirmek elbette yanlıştır. İnsanların bu tür işlerle uğraşmasının verdiği zarar sebebiyle de yasaklanmıştır.

Sihrin şeytan kaynaklı var melek kaynaklı var⁹³ şeklinde iddialar birbiriyle çelişik gözükmektedir. Bir taraftan melekler masum diyeceksin diğer taraftan da küfrüne hükmedilmiş şeytanla aynı kefeye koyacaksın. Yüce Allah sihir küfürdür dediğine göre, meleklerine küfür öğretmez, o halde melek kaynaklı sihrin varlığı yönündeki iddialar tutarsızdır. Zina eden,⁹⁴ sihir

⁸⁷ Zeccac, *İrabu'l-Kur'an*, thk. İbrahim Ebyari, Beyrut ts., c.II, s.695.

⁸⁸ Zeccac, *age*, c.I, s.179.

⁸⁹ Razî, Fahrüddîn, *et-Tefsîru'l-Kebîr*, Daru'l-Fikir, 1981, c.III, s.220; İbn Adil, *el-Lübab Fi Ulumi'l-Kitab*, Beyrut 1998, c.II, s.325.

⁹⁰ Kurtubi, *age* c.II, s.271; Âlûsî, *Ruhu'l-Meânî*, Beyrut ts, c.I, s.337.

⁹¹ İbn Aşur, *Tefsîru Tahrîr ve't-Tenvîr*, Tunus 1984, c.I, s.629

⁹² Musa b. Muhammed b. Cabir, *Ehadisü's-Sihr ve'r-Rukye fi'l-Kütübî's-sitte*, 1. Baskı 2008, s.185-187.

⁹³ Taberi, *age*, c.II, s.421, Beyrut 2000.

⁹⁴ Sargon Erdem, "Babil," *DİA*, İstanbul 1991, c.IV, s.395.

öğreten,⁹⁵ kadınlara yüzlerini boyamayı öğreten⁹⁶ melek tiplerini Yahudi kaynaklıdır. Harut ve Marut'un karı koca arasını açma sihrini öğrettiği yönündeki iddialar da Yahudi melek tiplerinin bir uzantısı olabilir. Bu tür hurafelerden bir kısmını Kur'an'a taşımaya nasıl doğru bulabiliriz. Peki, şeytan küfür olan sihri nereden öğrendi, ona Allah mı öğretti, Allah öğretti dersek şeytan vahiy alıyor demek olur ki bu mantık saçma olur. Değil şeytanın vahiy alması inme aşamasındaki vahiy dinlemesine bile izin verilmediği Kur'an'da yazılıdır.⁹⁷ Kısaca ifade edecek olursak sihrin Allah kaynaklı olmadığı apaçık ortadadır.

Burada tartışmaların yoğunlaştığı noktalardan biri Harut ve Marut'un kimlikleri üzerindedir. Bakara 102. Ayetinde geçen "melekeyn" (iki melek) kelimesini "melikeyn" (iki melik) şeklinde okuyan sahih kıraatler vardır. İbn Abbas, Hasan Basri, Ebu'l-Esved (ed-Düeli) ve Dahhâk böyle okumuşlardır.⁹⁸ İbn Abbas Harut ve Marut'un Babilde yaşayan iki sihirbaz olduğunu, meleklerin insanlara sihir öğretmeyeceğini söylemektedir. Hasan Basri de Harut ve Marut'un melek değil iki isyankar fasık olduğunu söylemekte Ebu'l-Esved ed-Düeli de bu görüşe katılmaktadır.⁹⁹ Dahhak da bu iki kişinin melek değil Babil'de yaşayan iki kafir olduğunu söylemiştir.¹⁰⁰ Kısaca ifade edecek olursak "melekeyn" kelimesini "melikeyn" şeklinde okuduğumuzda Hârût ve Mârût'un melek olmadığı, insan olduğu anlaşılmaktadır.

Yine "melekeyn" kelimesinin bağlı olduğu "ma" edatına görüşlerin en sahihine göre, olumsuzluk anlamı da verilebilir. "ma" Arapçada hem nafiye (olumsuzluk edatı) hem de mevsule (bağlaç) olarak kullanılmaktadır. Bu ayette belki de en çok anlama problemi bu edatın kullanımında hangi anlamın tercih edileceği ile ilgilidir. Bu edatı olumsuzluk belirten anlamı ile ele alırsak meleklerin masumiyeti bağlamında şu anlamlar oluşabilmektedir:

Harut ve Marut melek değildir, insanlara sihir öğreten şeytan tabiatlı iki kişidir. Süleyman Peygamber, Cebrail ve Mikail adlı iki melekten sihir öğrenerek insanlara öğretmemiştir ve kâfir olmamıştır. Çünkü Cebrail ve Mikail'e sihir inmemiştir. Bu iki meleğe sihir inmediğine göre, Yahudilerin Hz. Süleyman'a

⁹⁵ Kürşat Demirci, "Babil," *DİA*, İstanbul 1991, c.IV, s.262.

⁹⁶ Ahmed Bedir ve H. Hüseyin Tunçbilek, "Harut ve Marut İki Melek mi?", *HÜFD*, 2002, sayı: IV, s.25.

⁹⁷ Saffat, 37/6-10; Cin, 72/8-10; fakat vahiy peygamberlere ulaştıktan sonra peygamberlerden dinlerler, dinlediklerini de diğer cinlere anlatırlar Ahkaf, 46/29-32; hatta Müslüman bile olabilirler Cin, 72/1-3.

⁹⁸ Âlûsî, *Ruhu'l-Meânî*, Beyrut ts., c.I, s.342; Ebu Hayyan en-Nahvi, *Bahru'l-Muhit*, Kahire 1992, c.I, s.497; Begavi, *Tefsirul'l-Begavi Mealimu't-Tenzil*, thk. Muhammed Abdullah Nemr vd., c.I, s.129, Riyad 1409h; Süleyman Ateş, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, Yeni Ufuk Neşriyat, İstanbul ts., c.I, s.207.

⁹⁹ Ebu Hayyan el-Endülüsî, *Bahru'l-Muhit*, thk. Şeyh Adil Ahmed Abdulmevcud vd., Beyrut 1993, c.I, s.497; Abdulgani Nablusi, *age*, s.191-192; Krş.Hâzin, *Lübâbü't-Te'vil fi Maânî't- Tenzil*, Mısır ts., c.I, s.74.

¹⁰⁰ Abdulgani Nablusi, *age*, s.199.

attıkları iftira temelsiz kalmaktadır.¹⁰¹ Bu görüşleri savunanlar, meleklerin sihir öğretmesinin masumiyetlerine ters düşeceğini söylerler.¹⁰²

Dikkat edilirse, Harut ve Marut'un Yahudi kültüründe algılanma biçimlerine benzer anlayışların Hz. Muhammed'in çağdaşı Araplar arasında da yaygın olması sebebiyle olmalı ki ayette topluma kötü örnek teşkil eden melek tiplmelerinin yıkımına yönelik ilahi mesajlar verilmektedir.

SONUÇ

Harut ve Marut'un melek olup olmaması yönünde görüş bildiren eserlerde bilgi kirliliği ile karşı karşıyayız. Bu kirlilik tefsir kitaplarına kadar girmiştir. Kirliliğin sebebi, Yahudi kültüründe içki içen, zina eden kadınlara yüzlerini boyamayı öğreten kötü melek tiplmelerinin yaygın hale gelmesinden kaynaklandığı düşünülebilir.

Kur'an, sihir öğreten, karı koca arasını açmaya çalışan kötü melek anlayışlarına tepki gösteriyor. Yahudi kültüründe "halk arasına karışan, kötü işler yapan melek misyonu," melek olarak ilan edilen aslında melek olmayan Harut ve Marut adında iki kişiye yüklenmiş, bunlar halk arasına karışmış rivayetlere göre sihirbaz olarak da yorumlanan bu kişiler, saf, bilgisiz kişilerden para koparmak amacıyla olmalı ki karı koca arasını açma yönünde faaliyet yürütmüşler, kendilerine melek süsü vermişler, sınav için böyle bir sihir öğrettiklerini söyleyerek kendilerini gizemli kişi konumuna taşımışlardır. Böylece bu kişilerin halkı aldatmaları daha kolay hale gelmiştir. Ayette Allah'ın izni olmadan bu tür kişilerin insanlara hiçbir zarar açamayacakları bildirilmekte ancak bu işi yapanların zarar gördüğü, pis iş yaptıkları bu tür işleri yapmamaları gerektiği de gözden kaçmamaktadır.

Bu iki sihirbazdan hizmetin para ya da bedel karşılığında satın alındığı Arapça "iştera" köküne bağlı ifade kullanılmasından anlaşılmaktadır. "İştera" fiili bir şeyi para ya da bedel karşılığı satın almada kullanılan bir fiildir. Ayette sihir satın alanların başkalarına zarar veremeyeceği vurgulanırken sihir yalanlanıyor, sihirbazlar yalanlanıyor, "kendilerine zarar verilenler" ifadesiyle de bu kişilerin maddi ve manevi yönden kayıpları olduğuna dikkat çekilmektedir. Sihirbazların bilgisiz ve hurafe batağına düşmüş halkı nasıl dolandırdıkları, ahirette bunun hesabını vererek büyük kayba uğrayacaklarına işaret ediliyor ve sihir işiyle uğraşmanın kötülüğüne de bu işlerin ne pis iş olduğu vurgusuyla ayet sonlandırılıyor.

¹⁰¹ Taberi, *age*, c.II, s.420, Beyrut 2000; Siddık el-Ginnevcı, *Fethu'l-Beyan Fi Makasıd'l-Kur'an*, Beyrut 1992, c.I, s.237; İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kurani'l-Azim*, thk. Sami b. Muhammed Selame c.I, s.351, Riyad 1999; Zeccac, *age*, c.II, s.697.

¹⁰² Taberi, *age*, c.II, s.424, Beyrut 2000; Razı, Fahrüddin, *et-Tefsiru'l-Kebir*, Daru'l-Fikir, 1981, c.III, s.235.

Meleklerin masum olması noktasında Ehl-i Sünnet bilginleri ittifak etmiştir. Kur'an-ı Kerim'in meleklerin masumiyeti bağlamında verdiği bilgilerin ışığında, Yahudi kültürünün etkisi altında kalmadan, akliselimin yardımıyla bir sonuca varmak istersek şöyle düşünebiliriz:

Sayfa | 150 Sihir yapan, sihirle uğraşan kötü melek tiplmesi İslam'da yoktur. Sihirin küfür olduğu yönünde Hanefi, Hanbeli ve Maliki fıkhıçıları ittifak etmiştir. Sihir ilahi kökenli olamaz. Allah insanları saptırmak için elçiler göndermez, bilakis insanlara rehberlik etmeleri için elçiler gönderir. Kur'an'a göre Allah, insana insandan, meleklerle meleklerden, cinlere cinlerden elçi göndermeyi tercih etmektedir. Konuya nereden bakarsak bakalım, Yahudi kültüründe var olan kötü melek tiplmesine Kur'an'da yer bulmak güç gözükmektedir.

Kısaca ifade edecek olursak, Bakara Suresi 102.ayetinde Yahudi kültüründeki bazı batıl inançların İslam'da olmadığına şöyle dikkat çekilmektedir:

Yahudilerin zannettiği gibi Hz. Süleyman şu ya da bu yolla ilahi kaynaklı sihiri öğrenerek krallığını sihir gücüyle yürütmemiştir.

Harut ve Marut örneği kötü melek tiplmesi İslam'da yoktur. Sihirden yardım umarak ona para harcamak uhrevi kayıplara yol açabileceği gibi dünyevi kayıplara da yol açar. Şunu iyi bilin ki sihrin Allah'ın gücü devreye girmeden tek başına bir fonksiyonu yoktur, ayrıca Allah sihre destek de vermez. Çünkü sihir pis bir iştir, uzak durmak gerekir.

KAYNAKÇA

- Abdulgani Nablusi ed-Dimeşki el-Hanefi, *Burhannü's-Sübut fi Tebrieti Harut ve Marut*, thk. Ömer Ahmed Zekeriya, Beyrut 2008.
- Ahmed Bedir ve H. Hüseyin Tunçbilek, "Harut ve Marut İki Melek mi?", *HÜİFD*, 2002, sayı: IV, s.25.
- Âlûsî, *Ruhu'l-Meânî*, c.IX, Beyrut ts.
- Ateş, Süleyman, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsîri*, Yeni Ufuk Neşriyat, c.I, İstanbul ts.
- Ayni, *Umdetü'l-Kâri*, c.XIV, Beyrut ts.
- Bagavî, el-Hüseyin b.Mes'ud (v.516/1122, *Meâlimu't-Tenzil*, thk Muhammed Abdullah en-Nemr vd., c.I, Riyad 1409h.
- Begavi, *Tefsirul'l-Begavi Mealimu't-Tenzil*, thk. Muhammed Abdullah Nemr vd., c.I, Riyad 1409h
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b.İsmâil (v.256/870), thk. Muhammed Züheyr b. Nasır en-Nasır, *el-Câmiu's-Sahîh*, Dimeşk 1422h
- Cassas, Ahmed b. Ali, Ebu Bekir er-Razi, *Ahkâmu'l-Kur'an*, c.I-V, Beyrut 1992.
- Cemaluddin b. Muhammed Said b. Kasım el-Kasımî, (v.1332h), *Mehasinu't Tevil*, thk. Muhammed Fuad Abdalbaki, c.I, Beyrut 1994.
- Doğrul, Ömer Rızâ , *Tanrı Buyruğu Kur'an-ı Kerîm'in Tercüme ve Tefsîri*, c.I, İstanbul 1947.
- Ebu Hayyan el-Endülûsi, *Bahru'l-Muhit*, thk. Şeyh Adil Ahmed Abdulmevcud vd., Beyrut 1993.
- Ebu'l-Kasım İsmail b. Muhammed b. Fadıl et-Teymi el-İsbahani, *Hucce fi Beyani'l-Mehicce ve Şerhi Akideti Ehli's-Sünnet*, thk. Muhammed b. Rebi b. Hadi Umeyir, Riyad 1999.
- Esed, Muhammed, *Kur'an Mesajı*, çev. Cahit Koytak, Ahmet Ertürk, İşaret Yay., İstanbul 2000.
- Güngör, Mevlüt, *Cassas ve Ahkâmu'l-Kur'an'ı*, Ankara 1989.
- Hâzin, Ali b.Muhammed el-Bağdadî (v.741/1340), *Lübâbü't-Te'vîl fi Maâni't-Tenzil*, Daru'l-Kütübü'l-Arabiyye, Mısır ts.
- İbn Abbas, *Tenviru'l-Mikbas*, Beyrut 1992.
- İbn Adil ed-Dimeşki el-Hanbeli (v.880h.), *el-Lübab Fi Ulumi'l-Kitab*, thk. Adil Ahmed Abdulmevcud vd., Beyrut 1998.
- İbn Aşûr, Muhammed Tahir(v.1393/1973), *Tefsîru Tahrîr ve't-Tenvîr*, I-XXX, Tunus 1984.
- İbn Fers el- Endülûsi, *Ahkamu'l-Kur'an*, thk.Taha Ali Bosrih, Beyrut 2006
- İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kurani'l-Azim*, thk. Sami b. Muhammed Selame c.I, Riyad 1999.
- Karaman, Hayreddin vd., *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, c.I, Ankara 2006.
- Kelbi, Muhammed b. Ahmed, *Kitabü't-teshil li ulumi't-tenzil*, thk. Muhammed Salim Haşim, Beyrut 1995.

Kurtubi, *el-Camiu li Ahkami'l-Kuran*, thk. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türki, c.II, Beyrut 2006.

Kutup, Seyyid, *Fîzilâli'l-Kur'ân*, I-VI, 11.baskı, Kahire 1985.

Musa b. Muhammed b. Cabir, *Ehadisü's-Sihr ve'r-Rukye fi'l-Kütübi's-sitte*, 1. Baskı 2008.

Razî, Fahrüddîn, *et-Tefsîru'l-Kebîr*, Daru'l-Fikir, 1981.

Reşid Rıza, Muhammed, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Hakîm*, Mısır 1947.

Sargon Erdem, "Babil," *DİA*, İstanbul 1991, c.IV, s.395.

Sıddık el-Gınneci, Ebu Tayyib Muhammed Sıddık Han b. Hasan b. Ali b. Lutfullah el-Hüseyni, el-Buhari el-Gınneci(v.1307h.), *Fethu'l-Beyan Fi Makasidi'l-Kur'an*, c.I, Beyrut 1992.

Suyutî, Celâleddîn Abdurramân b. Ebû Bekr, *Lubâbü'n-Nukûl Fî Esbâbi'n-Nuzûl*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, 2002.

Şevkani, *Fethu'l-Kadir*, thk. Abdurrahman Umeyre, c.I, 1994.

Taberi, *Camiu'l-Beyan*, thk. Ahmed Muhammed Şakir, c.II, Beyrut 2000.

Yıldırım, Celal, *Asrın Kuran Tefsiri*, c.I, İzmir 1986.

Zebidi, *Tacu'l-Arus*, c.XVI, Kuveyt 1972.

Zeccac, *İrabu'l-Kur'an*, thk. İbrahim Ebyari, c.II, Beyrut ts.

Zemahşeri, *Keşşaf*, thk. Adil Ahmed Abdulmevcud vd., Riyad 1998.